

ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ¹

У статті обговорюється проблема становлення і розвитку юридичної лінгвістики як окремої науки в Україні, обґрунтовуються підстави виділення її в окрему наукову спеціальність, акцентується увага на літературі українських учених — мовознавців і юристів — із цієї проблематики.

Ключові слова: юридична лінгвістика, правові проблеми мови, мовні проблеми права.

Уже не раз відзначалося, що для розвитку наукової думки в кінці ХХ — на початку ХХІ ст. характерними є не лише процеси диференціації, а й інтеграції наук. Наслідком таких процесів є те, що на стику окремих галузей виникають нові науки, як наприклад, математична логіка, хімічна фізика, економічна геологія, військова географія, технічна естетика та ін. Перелік спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук в Україні, свідчить про те, що нині практично немає таких галузей знань, до яких не входили б науки, які виникли на стику двох галузей ². Сказане повною мірою стосується й філологічної та юридичної галузей науки, на стику яких виникла і розвивається юридична лінгвістика ³.

Щодо того, чи може юридична наука займатися стиковими проблемами, то думки вчених-юристів іноді зовсім полярні. Зокрема, А. Ф. Шебанов, вважаючи предметом юриспруденції державу і право, категорично виступає проти захоплення юристів проблемами, що виходять за межі вчення про державу і право й стосуються питань філософії, соціології, політології та інших наук ⁴ (від себе додамо: і лінгвістики). Д. А. Керімов, навпаки, вважає за необхідне вихід юридичної науки за традиційні межі дослідження лише держави і права, стверджуючи при цьому, що такий підхід слід вважати для юриспруденції не недоліком, а благом, свідченням її активної участі в комплексному розв'язанні практичних проблем ⁵.

¹ Пропонована стаття є розширеним варіантом доповіді на міжнародній науковій конференції «Українське мовознавство: стан і перспективи розвитку» (27–28 жовтня 2010 р.), присвяченій 80-річчю Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України.

² Перелік спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань // Бюлетень Вищої атестаційної комісії України.— 2003.— № 9.— С. 2–19.

³ Термін *юридична лінгвістика* вперше ввів у науковий обіг німецький учений А. Подлех у своїй праці «Юридична лінгвістика», що побачила світ у Мюнхені 1976 р. В Україні цей термін набув поширення насамперед у працях автора статті.

⁴ *Шебанов А. Ф.* Повышение творческой роли права — важное направление общетеоретических исследований // Актуальные проблемы теории социалистического государства и права.— М., 1974.— С. 121.

⁵ *Керімов Д. А.* Общая теория государства и права : Предмет, структура, функции.— М., 1977.— С. 36.

Якщо лінгвістика — наука про мову, її сутність, будову, функціонування та розвиток⁶, правознавство — наука про об'єктивні закономірності розвитку держави і права, їх місце і роль у суспільному житті⁷, то юридична лінгвістика — це міждисциплінарна наука про роль і функції мови в юридичній теорії та практиці. Об'єктом юридичної лінгвістики є мова, яка функціонує в царині юридичної науки й освіти, правотворчій, правозастосовній практиці й судочинстві.

Загальновідомо, що будь-яка нова наука з'являється тоді, коли нагромаджується достатня кількість спеціальних праць із певної проблематики. Проведений нами на початку ХХІ ст. аналіз засвідчив, що у вітчизняній і зарубіжній науці вже чимало зроблено для розв'язання теоретичних і практичних проблем, які перебувають на стику лінгвістичної та юридичної науки, свідченням чого є численні праці, опубліковані як в Україні, так і за її межами. Отже, настав час узагальнити доробок учених, лінгвістів та юристів і резюмувати: юридична лінгвістика отримала статус окремої науки і перебуває на початковому етапі свого розвитку.

Перші кроки на шляху розв'язання цього важливого завдання ми спробували зробити, опублікувавши протягом 2001–2006 рр. низку праць на сторінках юридичних і лінгвістичних видань, які побачили світ як в Україні, так і за кордоном⁸, а також навчальний посібник «Вступ до юридичної лінгвістики»⁹. Основну увагу в цих працях зосереджено на обґрунтуванні статусу юридичної лінгвістики як окремої науки і навчальної дисципліни, її місця серед інших наук, зв'язків з іншими юридичними і неюридичними науками тощо. Ці праці викликали резонанс у наукових колах. Лише протягом 2003 р. побачили світ три рецензії на посібник «Вступ до юридичної лінгвістики», опубліковані на сторінках юридичних і філологічних видань¹⁰. Автори рецензій на посібник, відгуки вчених на інші наукові праці не лише схвалювали ідеї, висловлені нами, але й вели дискусії стосовно окремих положень, вносили свої пропозиції щодо проблематики подальших наукових пошуків¹¹.

⁶ Карпенко Ю. О. Мовознавство // Українська мова : Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови).—3-є вид., зі змінами і доповненнями.— К., 2007.— С. 381.

⁷ Бобровник С. В. Правознавство // Юридична енциклопедія : В 6 т.— К., 2003.— Т. 5.— С. 46; Шемшученко Ю. С. Юридична наука // Там же.— К., 2004.— Т. 6.— С. 472.

⁸ Див., наприклад, праці автора статті: Юридична лінгвістика — нова наукова спеціальність // Вісн. Львів. ін-ту внутрішніх справ.— 2001.— № 2.— С. 287–295; Методологія юридичної лінгвістики // Наук. вісн. Нац. академії внутрішніх справ України.— 2001.— № 5.— С. 328–331; Юридична лінгвістика як наука і навчальна дисципліна // Право України.— 2002.— № 7.— С. 102–106; Zадania lingwistyki prawa jako nauki i dyscypliny dydaktycznej // Przegląd Policyjny.— Szczytno.— 2002.— N 2 (66).— S. 33–37; Юридическая лингвистика как наука и учебная дисциплина // Актуальные проблемы реформирования правовой системы Российской Федерации : В 3 ч.— Белгород, 2002.— Ч. 2.— С. 326–330; Predmet právnickej lingvistiky ako vedy a učebnej disciplíny // Policajná teória a praxe.— Bratislava.— 2003.— N 2.— S. 61–64.

⁹ Прадід Ю. Ф. Вступ до юридичної лінгвістики : Навч. посібник.— Сімферополь, 2002.— 104 с.

¹⁰ Сімонок В. П. Мовна підготовка — невід'ємна складова частина фахової підготовки юриста // Вісн. Нац. ун-ту внутрішніх справ.— 2003.— Вип. 21. Ч. 2.— С. 219–221; Токарська А. С. Юридична лінгвістика — новий напрямок у науці // Вісн. Луган. академії внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України.— 2003.— Вип. 1.— С. 225–229; Сімонок В. П. Нові горизонти мовознавчої науки // Культура народів Причорномор'я.— 2003.— Вип. 37.— С. 404–405.

¹¹ Докладніше про це див.: Прадід Ю. Ф. Становлення юридичної лінгвістики як окремої науки в Україні (короткий огляд) // Юридична лінгвістика : Темат. бібліограф. довідник / Уклад. Ю. Ф. Прадід.— Сімферополь, 2003.— С. 3–10.

Продовженням роботи з узагальнення творчого доробку вчених у галузі юридичної лінгвістики став і тематичний бібліографічний довідник «Юридична лінгвістика»¹², у якому нараховується понад 500 позицій. Принагідно зауважимо, що цей перелік далеко не повний, адже через об'єктивні й суб'єктивні причини до нього не ввійшла низка праць, опублікованих як в Україні, так і, особливо, за її межами.

Слід відзначити, що помітну роль у становленні вітчизняної юридичної лінгвістики відіграли праці таких учених-юристів й учених-лінгвістів, як М. Антонович, Н. Артикуца, Л. Дадерко, Т. Демченко, О. Копиленко, М. Коржанський, Т. Литвин (Будко), М. Мацкевич, О. Підпригора, А. Токарська, З. Тростюк, І. Філіпчук, Є. Харитонов, Л. Чулінда, О. Юрчук та ін., які побачили світ у кінці ХХ — на початку ХХІ ст. на сторінках юридичних і філологічних видань¹³. Вагомий внесок у розроблення теоретичних і практичних проблем юридичної лінгвістики зробили російські вчені О. Александров, В. Баранов, Н. Власенко, О. Галяшина, М. Голев, М. Горбаневський, Т. Губаєва, Н. Івакіна, Н. Калініна, Д. Керімов, Т. Кухарук, Н. Хабібуліна, А. Черданцев та ін. Принагідно зауважимо, що в радянський час дослідженням проблем юридичної лінгвістики не приділялося достатньої уваги. Однак заради справедливості слід сказати, що саме тоді юридична лінгвістика почала формуватися як самостійний напрям наукових досліджень завдяки працям відомих радянських учених-правознавців А. Піголкіна, Є. Подголіна, В. Савицького, А. Ушакова та ін.

На початку ХХІ ст. в Україні з'являються й перші дисертаційні роботи з юридичної лінгвістики, написані як юристами, так і лінгвістами, які умовно можна об'єднати під рубриками «Мовні проблеми права» і «Правові проблеми мови». Першою ластівкою в юристів була кандидатська дисертація З. Тростюк «Поняттєвий апарат Особливої частини Кримінального кодексу України» (2000 р.), у мовознавців — дисертація О. Данилевської «Мовна політика Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР» (2004). Усього ж із початку ХХІ ст. українські вчені захистили 16 кандидатських дисертацій із юридичної лінгвістики, з яких сім — з лінгвістики і дев'ять — з права¹⁴. Дисертаційні праці юристів присвячені проблемам, пов'язаним з удосконаленням лінгвістичного

¹² Юридична лінгвістика : Тематичний бібліографічний довідник / Уклад. Ю. Ф. Прадід. — Сімферополь, 2003. — 48 с.

¹³ Для прикладу назвемо лише деякі з них, що опубліковані на сторінках часопису «Право України»: Демченко Т., Філіпчук І. Українська мова — правові проблеми // Право України. — 1996. — № 7. — С. 47–50; Артикуца Н. Нові підходи до мовної підготовки майбутніх юристів і викладачів права // Там же. — 1997. — № 12. — С. 58–60; Копиленко О. Мовні проблеми в українській політичній думці та законодавстві 1917–1920 рр. // Там же. — 1998. — № 9. — С. 44–48; Леоненко М. Правові питання визначення принципу національної мови в кримінальному судочинстві // Там же. — 1999. — № 4. — С. 66–67, 78; Антонович М. Законодавство України та зарубіжних країн щодо статусу державної мови (порівняльний аспект) // Там же. — 1999. — № 6. — С. 73–74, 83; Токарська А. Культура ділового мовлення: стан і проблеми // Там же. — 1999. — № 11. — С. 58–60; Тростюк З. Щодо назв у понятійному апараті Особливої частини Кримінального кодексу України // Там же. — 1999. — № 12. — С. 77–80.

¹⁴ Докладно про це див.: Прадід Ю. Ф. Проблеми юридичної лінгвістики у дисертаційних дослідженнях українських учених // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. — 2003. — № 3. — С. 55–62; Прадід Ю. Ф. Юридико-лінгвістичні проблеми в дисертаційних дослідженнях українських учених-правознавців // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. — 2004. — Вип. 5. — С. 167–180.

забезпечення розвитку юридичної науки та освіти (В. Радецька, С. Зархіна¹⁵), правотворчої (З. Тростюк, С. Кравченко, Л. Рапацька, Є. Ткаченко¹⁶) і правозастосовної практики (Л. Чулінда, П. Балтаджи¹⁷), судочинства (М. Леоненко¹⁸). Об'єктом досліджень лінгвістів є правові проблеми української мови в різні історичні епохи (О. Данилевська, С. Яременко¹⁹), мовне забезпечення законодавчих процесів (В. Рогожа, Н. Коваль, О. Білоусова²⁰), судова комунікація (О. Дьомкіна, О. Діомідова²¹), написані на матеріалі української, російської та англійської мов.

Аналіз проблематики перелічених вище дисертаційних робіт свідчить про те, що настав час і ВАК України визнати юридичну лінгвістику як окрему наукову спеціальність. До речі, це питання обговорювалося нами ще в 2001 р.²² Зокрема, констатувалося, що якщо вести мову про юридичну лінгвістику як про окрему наукову спеціальність, то виникає закономірне запитання: до якої галузі науки її відносити: 10 — філологічні науки чи 12 — юридичні науки? Проаналізувавши перелік спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій в Україні, ми дійшли висновку, що за аналогією до спеціальностей 02.00.04 — фізична хімія, яка належить до галузі хімічних наук, 04.00.19 — економічна геологія, яка належить до галузі геологічних наук, 19.00.06 — юридична психологія, яка належить до галузі психологічних наук, та ін., юридичну лінгвістику слід віднести до філологічних наук.

З якої галузі присуджувати науковий ступінь зі спеціальності «Юридична лінгвістика»? Тим же інструктивним циркуляром передбачено присудження наукових ступенів із двох і більше галузей науки, як-от: зі спеціальності 04.00.22 — «Геофізика» — геологічних і фізико-математичних наук; зі спе-

¹⁵ Радецька В. Я. Мова науки криміналістики : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— К., 2002.— 18 с.; Зархіна С. Е. Мова як предмет філософсько-логічного аналізу (історичний аспект) : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— Х., 2005.— 20 с.

¹⁶ Тростюк З. А. Понятійний апарат особливої частини Кримінального кодексу України : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— К., 2000.— 16 с.; Кравченко С. П. Мова як фактор правотворення та законотворення : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— О., 2000.— 20 с.; Рапацька Л. П. Правове регулювання мовної політики в Україні наприкінці XVIII — на початку XXI ст. (на матеріалі Криму) : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— К., 2005.— 17 с.; Ткаченко Є. В. Конституційно-правове регулювання мовних відносин: порівняльний аспект : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— Х., 2009.— 17 с.

¹⁷ Чулінда Л. І. Юридико-лінгвістичне тлумачення текстів нормативно-правових актів : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— К., 2003.— 17 с.; Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— К., 2008.— 17 с.

¹⁸ Леоненко М. І. Принципи національної мови у кримінальному судочинстві України : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.— К., 2001.— 20 с.

¹⁹ Данилевська О. М. Мовна політика Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— К., 2004.— 24 с.; Ярмоленко С. А. Мовне питання в науково-публіцистичних джерелах кінця XIX — початку XX ст. : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— К., 2004.— 21 с.

²⁰ Рогожа В. Г. Засоби вираження вольової модальності в текстах кодексів України : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— К., 2005.— 24 с.; Коваль Н. С. Мовні засоби аргументації в юридичному дискурсі (на матеріалі англійських законодавчих та судових документів) : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— О., 2007.— 20 с.; Білоусова О. І. Граматична специфіка мови українського законодавства : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— Д., 2010.— 21 с.

²¹ Дьомкіна О. В. Прагмалінгвістичні особливості мовлення суддів Верховного Суду США : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— К., 2010.— 20 с.; Діомідова О. Ю. Еволюція стратегій і тактики переконання у сфері судової діяльності : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— Х., 2010.— 19 с.

²² Прадід Ю. Ф. Юридична лінгвістика — нова наукова спеціальність // Вісн. Львів. ін-ту внутрішніх справ.— 2001.— № 2.— С. 287–295.

ціальності 09.00.07 — «Етика» — філософських, історичних і соціологічних наук; зі спеціальності 20.02.04 — «Військова географія» — військових, фізико-математичних, технічних, географічних наук; зі спеціальності 21.02.03 — «Цивільна оборона» — хімічних, біологічних, технічних, медичних, військових, ветеринарних наук; зі спеціальності 21.07.02 — «Розвідувальна діяльність органів державної безпеки» — фізико-математичних, технічних, юридичних, психологічних, військових, соціологічних, політичних наук. Що стосується стикових із юриспруденцією наук, то поки що в Україні присуджуються наукові ступені з двох галузей науки лише зі спеціальностей 12.00.12 — «Філософія права», 19.00.06 — «Юридична психологія», відповідно юридичних і філософських та юридичних і психологічних наук.

І зовсім нове рішення ВАК України від 29 квітня 2010 р., де зазначено, що в галузі «Філологічні науки» наукові ступені кандидата і доктора наук зі спеціальності 10.02.21 — «Структурна, прикладна та математична лінгвістика» присуджуються з філологічних, фізико-математичних і технічних галузей науки²³.

До офіційного затвердження ВАК України юридичної лінгвістики як окремої наукової спеціальності пропонується продовжити практику присудження наукових ступенів кандидата і доктора з філологічних наук зі спеціальності 10.02.21 — «Структурна, прикладна та математична лінгвістика» або ж із юридичних спеціальностей (як це, власне, робиться зараз) залежно від того, розв'язанню яких проблем — лінгвістичних чи юридичних — надається перевага.

Цікаво, що подібні міркування висловлювали ще 1996 р. російські вчені Т. Губаєва і В. Малков (авторів їхня стаття на той час була невідома). Прочитуємо її без коментарів: «Високий теоретичний і методологічний рівень викладання словесності в юриспруденції неможливий без повсякденної науково-дослідної роботи. Щоб стимулювати науковий пошук у цій галузі знань, треба відкрити в майбутньому (у міру нагромадження наукових знань і кадрів) у номенклатурі наукових спеціальностей нову спеціальність “Словесність у юриспруденції”. Скоріше за все вона не має бути введена до переліку наукових спеціальностей із філологічних наук, бо проблематика цієї науки, що народжується, виходить за межі як літературознавства (10.00.00), так і мовознавства (10.02.00). Кращим є інший варіант вирішення цього питання: відкрити нову наукову спеціальність у номенклатурі юридичних наук (12.00.00) або доповнити наукову спеціальність “12.00.01 — Теорія права і держави, історія політичних вчень” ще однією — “Словесність в юриспруденції”. Сказане ґрунтується на тому, що ця наука є міждисциплінарною методологічною наукою про право, яка інтегрує знання з галузі лінгвістики, філософії, психології і логіки»²⁴.

Таким чином, можна констатувати наявність потреби і підстав (що особливо важливо) у виділенні юридичної лінгвістики як самостійної наукової спеціальності. Питання, до якої галузі науки її віднести — юридичної чи філологічної — тут, на наш погляд, не є принциповим.

²³ Про затвердження змін до переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань // Бюлетень Вищої атестаційної комісії України. — 2010. — № 6. — С. 11–12.

²⁴ Губаєва Т. В., Малков В. П. Словесность в юриспруденции как учебная дисциплина // Государство и право. — 1996. — № 12. — С. 116.

Через сім років побачила світ перша в Україні монографія з юридичної лінгвістики: «Поняттєвий апарат Особливої частини Кримінального кодексу України» З. Тростюк²⁵, у якій описується поняттєвий апарат та його знакове позначення (термінологічний апарат), визначається їх співвідношення між собою та із суміжними категоріями, формулюються вимоги до поняттєвого апарату, характеризується Особлива частина Кримінального кодексу України крізь призму дотримання цих вимог і пропонуються шляхи його удосконалення. За кілька місяців з'являється оригінальна праця доцента Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ кандидата філологічних наук В. Демченка «Органічна і неорганічна українська мова», в якій у діахронії й синхронії аналізуються органічні (природні) та неорганічні (штучні) риси юридичного субстилю української мови, причому аналіз проводиться на всіх мовних рівнях²⁶. 2008 р. побачила світ монографія О. Красовської «Судова комунікація» — комплексне дослідження, мета якого — подати всебічний аналіз судового спілкування в межах судового розгляду цивільних справ. У праці описується специфіка судового діалогу, жанрові особливості судового спілкування, судовий етикет, мовленнєва поведінка основних учасників цивільного судового провадження (судді, позивача, відповідача), успішність перебігу судової комунікації²⁷. 2009 р. вийшла друком монографія О. Данилевської «Мова в революції та революція в мові: Мовна політика Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР»²⁸, у якій здійснено комплексний аналіз реформаторської мовної політики Центральної Ради, Гетьманату й Директорії УНР, зроблено висновки про послідовність мовної політики попри певні відмінності внутрішньополітичної діяльності цих урядів, відзначено позитивну діяльність правописних і термінологічних комісій, досягнення термінографії, обґрунтовано вплив мовної політики на суспільну свідомість та мовну поведінку тощо. Цінні зауваження з юридичної лінгвістики знаходимо в працях В. Колісника «Національно-етнічні відносини в Україні: теоретичні засади та конституційно-правові аспекти»²⁹, С. Єрмоленко «Мова і українознавчий світогляд»³⁰, Л. Масенко «Нариси з соціолінгвістики»³¹, О. Ткаченко «Українська мова і мовне життя світу»³², колективній монографії «Українська мова як державна: Освіта, політика»³³, збірнику «Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації»³⁴, навчальному посібнику Г. Мацюк «Прикладна лінгвістика: Питання мовної політики»³⁵, хрестоматія «Мовні питання в Україні:

²⁵ Тростюк З. А. Поняттєвий апарат Особливої частини Кримінального кодексу України. — К., 2003. — 144 с.

²⁶ Демченко В. М. Органічна та неорганічна українська мова. — Херсон, 2003. — 188 с.

²⁷ Красовская О. В. Судебная коммуникация. — К., 2008. — 347 с.

²⁸ Данилевська О. М. Мова в революції та революція в мові: Мовна політика Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР. — К., 2009. — 174 с.

²⁹ Колісник В. Національно-етнічні відносини в Україні: теоретичні засади та конституційно-правові аспекти. — Х., 2003. — 240 с.

³⁰ Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд. — К., 2007. — 444 с.

³¹ Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. — К., 2010. — 243 с.

³² Ткаченко О. Б. Українська мова і мовне життя світу. — К., 2004. — 272 с.

³³ Савойська С. В., Панібудьласка В. Ф., Тугай А. М. Українська мова як державна: Освіта, політика / За ред. С. В. Савойської. — К., 2009. — 319 с.

³⁴ Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. — 2-е вид. — К., 2010. — 363 с.

³⁵ Мацюк Г. Прикладна лінгвістика: Питання мовної політики. — 2-е вид. — Л., 2009. — 212 с.

1917–2000. Документи і матеріали»³⁶, «Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали»³⁷ та деяких інших.

Ще одним переконливим свідченням того, наскільки актуальними постали в ХХІ ст. проблеми юридичної лінгвістики, стало проведення протягом 2003–2005 рр. лише навчальними закладами Міністерства внутрішніх справ України близько 20 наукових симпозіумів, присвячених цим проблемам, тоді як протягом 2000–2002 рр. подібні конференції під егідою МВС України взагалі не проводилися. Найбільш представницькими серед них були дві міжнародні науково-практичні конференції «Право і лінгвістика», що відбулися в Криму 2003 і 2004 рр., у яких взяли участь державні і громадські діячі, викладачі вишів, працівники правоохоронних і судових органів, науково-дослідних установ із України, Казахстану, Німеччини, Польщі, Росії, Словаччини (серед учасників, до речі, було заявлено понад півсотні докторів філологічних і юридичних наук). Конференції засвідчили надзвичайну актуальність проблем, розв'язання яких потребує спільних зусиль учених-мовознавців та учених-правознавців. Наголошувалося, що розвиток юридичної науки, зокрема теорії та історії держави і права, конституційного права України, криміналістики та, власне, й інших галузей правничої науки, конче потребує використання лінгвістичних знань. Крім того, чекають на розв'язання проблеми, пов'язані з лінгвістичним забезпеченням правотворчого процесу, використанням лінгвістичних знань у юридичній практиці, удосконаленням лінгвістичної підготовки правознавців у вишах тощо. Учені були одностайні в тому, що настав час узагальнити творчий доробок українських і зарубіжних науковців з проблем юридичної лінгвістики³⁸.

Висловлені вище міркування дають підстави стверджувати, що юридична лінгвістика — молода міждисциплінарна наука, яка перебуває на стадії становлення у світі взагалі й в Україні зокрема. Актуальність подальших наукових пошуків зумовлена необхідністю, по-перше, узагальнення напрацювань українських і зарубіжних учених на теренах дослідження проблем, що перебувають на стику права і лінгвістики, по-друге, обґрунтування статусу юридичної лінгвістики як окремої науки, співвідношення об'єкта і предмета юридичної лінгвістики, виділення, уточнення й деталізації основних напрямів наукового пошуку, по-третє, обґрунтування статусу юридичної лінгвістики як окремої навчальної дисципліни і наукової спеціальності, по-четверте, ефективного використання лінгвістичних знань у правотворчій, правозастосовній практиці й судочинстві.

(Сімферополь)

Yu. F. PRADID

JURIDICAL LINGUISTICS IN UKRAINE: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

The article considers the problem of origin, formation and development of law linguistics as an independent science in Ukraine. The reason of its separation as an independent science is proved, paying attention to theses and monographs of Ukrainian scholars, linguists and lawyers in this subject matter.

Key words: law linguistics, legal problems of the language, linguistic problems of law.

³⁶ Мовні питання в Україні : 1917–2000. Документи і матеріали / Уклад. Ю. Ф. Прадід.— Сімферополь, 2003.— 288 с.

³⁷ Українська мова у ХХ сторіччі : історія лінгвоциду. Документи і матеріали / Упоряд. Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-Кульчицька.— К., 2005.— 399 с.

³⁸ Право і лінгвістика : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : У 2 ч.— Сімферополь, 2003.— Ч. 1–2.; Право і лінгвістика : Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. : У 2 ч.— Сімферополь, 2004.— Ч. 1–2.